

Kalmisto Pahnainmäen luona
Niemun kartanon m. Kälvelässä
Mus. luvu. N° 3960 ja 6388

Hj. Appelgren - Kivalon
papereista löyd.
1938.

I. (p. 1-11)

Kirjessä 20 Kesäkuuta 1911 ilmoitti Niemen kartan-
^{Kalvolanjärven lääninlaamasta}
 non omistaja Herra Werner Lönnholtz Valtioarkkeologille että
 muutamasta Kivirauniosta ^{elävistä} hänen pekaajansi, ^{kyttämistä varten} oli kum ^{poista} sitä ^{poista}
~~lokseista suod latta ruvettiin hävittämään~~, oli löydetty pronss-
 sikalvainen koristeellinen miekka. Lantunani Valtioarkkeologilta toi-
 melksi ~~viittä~~ käydä paikkaa tarkastamassa saavuin
 Himmakun lopulta Niemen kartanoon, jossa huomattiin löydettyä
 miekkaa erinomaisen mieltä kunnittavaksi ja ~~sitten~~ löytöpaikkaa
 tarkasteleksi myöhemmän rautakauden kaluistoksi. Tällä kertaa
 en voinut jäädä paikkaa tutkimaan ~~saavuin~~ pitemmäksi ai-
 kaa kuin kolmeksi päiväksi, ^(Käinik 26-29 p.) mutta vuonna 1913, jolloin taas
 hyväksi käyttäin Herra Lönnholtzin suunta vierasvaraisuutta
^(Käinik 4-8 p.)
 tilaisuudesta josta viiden päivän kuluksa ^{gatkamaan} ja lopetta-
 maan saottua työtä. Herra Lönnholtzin asio on että ~~hän~~
 kiviraivaustyöt heti miekkan löydettyä keskeytettiin ~~gatta~~
~~ja ilmoitus löydöstä tehtiin~~ ja että asiasta viipymättä tuli ilmoi-
 tus muinaistieteelliselle virastolle, jonka kautta tämä myöhem-
 män rautakauden tuntemiselle tärkeä kaluisto saatiin tut-
 kinnukselle gelaatitukseksi.

Niemen kartano sijaitsee Vittalan asemalta n. 6 km
^{luoteis} ^{järven} ^{luoteis}
~~polyjoiseen~~ Niemi, eli Kalvolanjärven ^{polyjois} päässä ja löy-
 töpaikka on kartanosta n. 1,5 km ^(länntistä n. 1 km) ~~luoteis~~ ^{läänntä} n. s.
 Santahaudan pellosa vastapäätä Taljalan kylää, josta sen
 eroittaa Taljalanjoki ("Totonoja"). Parisataa askelta josta ^{perään} peltojen väliseen
 polyjoiseen on mäenhyppylä nimeltä Pahnainmäki, ^{joen} ^{ajokienvarrella}
 ka koillispuolella parinkymmenen askelen päässä ^{pellon} ^{saavasta}
 kyödynnyksen alainen kiviraunio. Maa tässä ^{on} ^{tasasta},
 sekä peikosti Taljalan joelle grän viettävää.

Tällä on kuitenkin ollut kolme kolme, nim. yksi isompi
^(2-3 m. ristiänsä)
 ja kaksi aivan joutua katta ^{toista} ^{Viimeksi} ^{mainittut} ^{ovat} ^{kuutenkin} ^{melkein} ^{tyyppiä}
~~mutkin v. 1913~~ ~~saottam~~ ~~en~~ ~~sillä~~ ~~löytäm~~ ~~mitään~~ ^{hävittyä} ^{jo} ^{kun} ^{toisten} ^{niistä}

~~Leht~~ ^{Raunio}, jota tutkinnus ^{tällä} ^{vastinaisesti} ^{tarkitti}
 oli 9 metr. ristiänsä ja 50 cm. korkeaa ja sisälsi kolmeisaa
 maaperäistä kivää sekä muutamia erisuuruisia, miiksen Raunan-
 naitia kivää epäjärjestyksessä siltä tältä.

Löydöt olivat rauniossa hajallaan

Luurin osa rauniota näkyi oikeu pottokalmiosta, jossa muinaiskaluja ja poltettuja luundiovalaita järjestyksessä olivat sijoitettuna raunion eri osiin. Ainoastaan kahdessa paikassa tapasin jäämiä polttamattomasta raunios-
ta ynnä naisen koristeista ja tarvekaluista. Luettelin esineet
sitten järjestyksessä, jossa missä ne tulivat esille. Kaivauskar-
tissa ^{nyky} ~~olleen~~ ^{muon luetteloa} ~~niikkuviivan~~ ^{numerot} ~~sisäpuolella~~ ^{laskoittavat} ~~olevat~~ ^{sikäli kuin niiden asemaa voitiin merkitä;}
vuoden 1911:n löytöjä eli N° 5960ⁿ alanimeroita, ~~5960~~ ^{viivan ul-}
kopuolella taas vuoden 1913 vuoden löytöjä eli Museon luettelon
N° 6388:n alanimeroita.

1911:n vuoden löydöt olivat seuraavat:

N° 5960:

+ Naisenhauta I) Raunioita oli jäljellä ~~maadäntymistä~~
~~ja siinä jäämistä ja kaivauksista nähtävältä kuopatta raunioon~~
~~sihen~~ ^{haudetta} ~~Paattarun~~ ^{muinaiskalujen} ~~asemasta~~ ^{puusumun} ~~kohdalla~~ oli
raunioita nähtävillä kuopatta raunioon siten että grää oli ase-
tettu kolmen kivien välisiin, joista sivuilla olivat eivät ol-
leet toisistaan enemmän kuin noin 15 senttimetriä. Päälänsi ^{lounaalle}
lounaan, jalat itään. ^{lounaan} Jalkapäästä löytyivät miekat N° 1 ja 2
olivat mahdollisesti grantu hautaan vainajan kunnioittami-
iseksi ja ~~raunio~~ ^{raunio} kenties samasta ayytstä miekan kappaleet
N° 3, jotka löytyivät grään puolelta, oikealta ja vasemmal-
ta. Hautakalusto oli seuraava:

N° 5960:

1. Kaksiteräinen miekka, josta kärki puuttuu. ^(kuva) Kädensija,
väistön ja kohijakoinen ponsi ^{ovat} alustoinen ^{ovat} pronssia. Kaikki kol-
me osaa ovat täynnä kaiverrettuja kuvioita samaa laetua kuin
miekassa kuva 27 S. N. YF aik. XIII. Miekka, joka oli kynnö-
misten ensi löytö, oli maassa ollut puolipystyssä asennossa
säilä alapäin. Nykyinen pituus met.

2. Kaksiteräinen miekka, katkennut kolmeen osaan. Kahva
ja kärkipuoli olivat paikallaan haudan jalkapäässä, mutta pala-
nen säilän keskeltä oli katk. ensimmäisen perkkaustyön aika-
na joutunut toiseen paikkaan, 1 metr lähemmäksi. Kärki
on väännetty. Ponsi raudesta, puolipyräininen, pyöreä puoli
kädensijan kohti. Väistön myös raudesta, kapea, suora, särkyneet.

Osa)
3. Kaksiteräinen miekan säitä ja (Korvenkätkelmä sa-
masta; löytyivät kivien välistä, edellinen ruusuihin pääkohdan
vasemmalla, jälkimmäinen sen oikealta puolelta. (kuva)

4. Kulunut hopearaha, luultavasti Jaksan Krisari
Otto III:n ja hänen puolisonsa Adelheidin lyöttämä, kius vuonna
983 ja 1002 välillä. Se löydettiin kaulan kohdalla ja sen vie-
ressä olivat seuraavat kaksi esinettä, brakteatti ja helmi, jotka
kaikki kius näyttävät riippuneen samasta kaulanauhasta.

5. Ympyräinen brakteatti huonoa hopeaa; keskellä
altavasaroitu retichoirengas, muut koristeet päältä näivisketyt. (kuva)

6. Tärkynyt lasitahdashelmi.

7. Pieni pronssinen pайдансолки, hevosenkengän muo-
loinon. Senkaan suurin laajuus 25 mm. Selkäpuoli litteä;
pomot neliskulmaiset. (kuva)

8. Rintasolki huonoa hopeaa, hevosenkengän muotoi-
nen; toinen ponsi neliskulmainen, toinen latuskainen ja kier-
retty. Rintaaan ponsi päältä mykävä, alta kouren; suurin avaus
35 mm. Tämä solki oli puoleksi seuraavan kupurasoljen alla, josta
sen erotti 2 smt. paksu mutakerros.

9. Loikea pronssinen kupurasolki, jonka kuvioituksensa soljen kes-
kellä yhtyy neljä kaksisilmäistä gräätä (samaa tyyppiä kuin Smf. aikak.
X Tuukkalan kaluisto kuvat 53, 54 alk. XIII kuva 289) Kuva esittää
solkea päältägräin ja kuva Takaa. Paljin pronssista

10. Loikea kupurasolki samantainen kuin edellinen; paljin
raudasta, rikkiraostunut. Soljen alla vähän mädäntynyttä kangasta.

11. Kaksi samantaista ~~agurasi valettua~~ ketjun kannattinta, kum-
pinaankin valettu ja ~~kahden spuraali kuvioilla~~ ^{konstruisilla viivakahilla} varustettu (kuva),
seko niiden välinen pronssiketju, tehty enimmäkseen kaksireu-
kaisista lütteistä. Yksi samantainen ketjunpätkä löytyi erikään
tasta vasemman olan läheltä; onko se kuulunut edelliseen ketjuun
ou epäilettömästi.

12. Kaksi pronssista valettua eripitkää (65 ja 70 mm)
ketjunkankea eli pitkää niveltä, joista toinen löytyi ketjun-
kannattimen läheisyydestä, toinen jotenkin samoilta paikail-
ta; ovat keuhies alkuaan oheet joko ketjussa taikka tuppea
kannattamassa.

13. Puikko tappimen oli ketjun päättä. Tappimella on jälkellä reunakisko pronssinen) ynnä nahkaa ja itse veiteestä vain ruostepalasia vasesta ja vähän puunpalasia vasesta (kv). Tappimen (seu oli tikettä vasemman olon ketjun kamratinta, jonka vuoksi se lienee rippunut vasemmalla puolella.)

14. Pronssinen korvakauha, josta itse lera eli "kauha" on murttunut pois, ^{iskettyjä} vasesta pitteleväisiä ristikkokuvioita (kv).

15. Pronssista valettu jäljennös Karhun hampaan muotainen amuletti, valettu pronssista (kv). Sen toisella puolella näkyy jäännöksiä hienokutiisesta (pohjava?) kankaavaatteesta (paidasta?) Löytyi samoin kuin korvakauha tikettä oikeaa alkatolkea, jonka ketjussa ne ovat mahtaneet riippua.

16. Pronssinen apiraachormus, pikean käden kohdalla, josta vielä on jälkellä sormuksella ollut soimiluu. (kv)

17. Särmikkään ympäräiseksi, ^{reukaksi} rääjätty pronssikisko (kv). Löytöpaikka haudassa epävarma.

18. Pronssikirukoita, pujoteltut jouhirihmoille; löydettiin vasemmalla lanteesta ja sääriltä yhteensä 21 senttimetrin pituisia, ovat kuuluneet osiliman gatteseen. Kirukkaan avaruus (kv)

19. Neljä lyhyttä kattelmaa samalaisista kirukoista, löytyivät oikean lanteen kohdalla. (kv)

20. Neljä kapp. vaipan pronssireunaa, jonka on muodostanut rikmalta ryteimmän hävinneelle rikmalta pujoteltut 8 mm. averat pronssireukat, jotka ovat hometuneet kinnittönsänsä. Ne löytyivät kaikki ruumin oskapäiden kohdalla, yksi kapp. oikealta ja muut vasemmalla olalla. Näyttää siis siltä kuin ruumis olisi ollut pitetty vaipalla samoin kuin Perimon Afliskylän haudoissa, ks m. t. siv. 30 ja 44. (kv)

F. v. l. samaalaista reunaa Hj. Appelgren-Kivab Suomalaisia julkaja kl. IV k. 1.

21. Rautasakset moressa jalasissa, läpi ruostunut, löytöpaikka haudassa epävarma. (kv)

Muualta raunion keski- ja eteläosasta löytyi pottitujen luusirokaloiden ohella seuraavat esineet, jotka enimmäkseen olivat hajallaan ja ilman mitään järjestystä, paitsi niillä paikoilla, missä täällä alumpana erikseen huomautetaan.

22. Pronssinen kaularengas kappale, joka on ollut punottu neljästä pronssivartaasta, 6 smt pitkä, ja tullella muu. osalla tullella turmottunut. Sen kylkeen on tarttunut vihreää ja punasta lasimassaa subannesta helmasta (kv).

23. Yksiväkäinen rautainen heittokiihään terä; terä-
puoli veitenterän kaltainen, ruotapuoli punotun näköinen
(kv)

24. Kaksi veitenterää, toinen 146 mm., toinen 94 mm.
pitkä (kv)

25. Rautainen litiinhaka (kv)

26. Kaksi rautaista nütkkausnaulaa (kv)

27. Sulannut kirjava emaljihelmi.

28. Sulannut valkoinen emaljihelmi.

29. Kappale saviastian reunasta (kv)

30. Poltettu laukkappale, johon on tarttunut kiinni hiukan
viheriää emaljimassaa sulannesta helmistä. Kolme pientä
sulannutta pronssitonkkia.

31. Pronssinen vyöntöala, jonka takapuolella on kol-
me nastaa ja pääkispuolella kaiverrettuja tai valittuja
kasvialuekuvioitusta (kv)

32. Ympyräinen kupurasolki, josta paljon quattuun.
Kupura rompinainen; neljän eläinpiemuran kuosi rap-
peutunut; nastoja 8 (kv)

33. Lapeateräinen kirves (kv).

34. Putkellinen keihään terä, ^{jonka lehti on} ~~hita~~ pajuunkelkan muotoinen
(kv). Pituus 245 mm.

35. Wikkattien terän kärkein puolisko; 235 mm. pitkä.
Oli pystystä adennossa (kv).

N° 33-35 löytyivät aivan läheltä toisiaan rau-
nionaan yläkerroksessa; keihään tutkain lepäsi kirveen
päässä; väkäte oli 10 smt. erikseen muista.

36. Leukakirves, varustettu kahdella hiekkä ja tyl-
pällä korvakkella. Silmässä on mädäntynyt jäännösstä
puurvarresta, jossa suutensa viälä on jähkellä kaksi rautapäik-
kiä eli naulaa (kv).

37. Puolikas kestäisestä emaljihelmestä, jossa näkyy osia kah-
desta raitaisesta täplästä. (kv) Samaa muotoa kuin N° 6388:65

38. Pitkä ketjuniivel, punottu rautavartaista; silmus kum-
massakin päässä; 53 mm pitkä (kv)

39. Kolme nütkkausnaulaa, eripitkiä; yksi niistä pronssikas.

40. Epämuotoiseksi löyhäksi sulamusta pronssia
41. Tulissa sulamut soormus (?) ja pronssikierrukka

42. Koristamaton saviasia, jonka palasista on vaihtu linnasta kokoon koko riivan korkeuden osan. Sen mukaan on astian korkeus ollut 18 stm:n paikoilla. Pohja on suuta kapeampi, väri tummanruskean harmaa (kv)

Not 36-42 olivat kaikki yhdessä ryppäessä, noin 50 stm:n laajuisella alalla siten että saviasia oli ryppäessä ja muita syvemmällä, kivies oli sen suun tasolla ja ihau vieressä, muut esineet vähän laitamalla ja kivien tasolla, paitsi pronssitönkki, joka löytyi astian pohjan tasolla.

43. Pronssiinivyrönsolki, jonka keksin kestäneen kimmittöissä myöskin on pronssia (kv)

44. Ympyräinen miskanponti raudasta (kv)

45. Kappale miskan säilää, 16 stm pitkä, vastustamisentalien menettämisen alkuvaiheessa.

46. Palanen linskekivistä siiraa, neljältä puolelta tahkotte 6 stm pitk. (kv)

47. Iso pronssikierrukka, tehty puolipyöreästä, 2 1/2 mm leveästä vartaasta. Pitkän pituus 74 mm ja avaruus 7 mm, vääntynyt.

48. Iso emaljihelmi, vihreänsininen, kyljissä kaksi punaista ja mustaa tahlaa (kv)

49. Pieni sarmikas sininen lasihelmi (mudunvärinen)

50. Sulaminta emaljihelmiä yhtenä tönkkinä, musta- ja valkoraista ainetta.

51. Monta pientä pronssiäsinettä, nim. ketjunpätkä, tehty kolmikulmaisesta vartaasta, 28 mm pitk, pieni katkelmaa kierukasta 5-6 mm:n avaruutta; kaksi kapp. isoa kierukkaa, joiden avaruus on 12 mm ^{y.m. (kv)} sekä tulissa räjähtänyt ^{jonka akselin on kaanpöytästä löydetty on}

52. Rautainen liitinkaka (kv)

53. Näyttämisnauloja, ehitä ja särkyneitä 20 kpl yhteensä, sekä 2 tavallista naulaa, joiden kanta näyttää olevan "yksipuolinen" ^(naulan toinen pää on) siltteksi taottu ja väännetty sivullepäin y.m. (kv)

54. Joukko poltettuja huta ja pieni tulesse ollut puupalanen.

Not 51-54 löytyivät hajallaan siellä täällä rauniosta.

1913:n vuoden löydöt.

N° 6388:

1. ^{Ympyrämuotoinen levy, joka on hiellä} ~~Levy~~ pronssirengas, 18 mm. ristiänsä, ^{joilla on ristikko} (kv)
2. Pronssinen ketjunhammas, jonka koristuksina ovat kaksi toisistaan käännöttyä eläinpäästä ja niiden alla alhaalta nousevat spiraalikehämurat; laatta on ruuhkinainen ja alareunassa 6 pientä reikää ketjuja varten. Leveys 5 cm. (kv)
3. Valkoinen emaljikelmi, jossa on kolme eriväristä (punainen, valkoinen ja musta) täplää sekä kolme pientä palasta pronssikirurkasta, joka on tehty puoliympyräisestä pronssilaugasta; putken avaus 5 mm. (kv) Y samaa muotioskaria N° 6388:65;
4. Pronssikirukka, 4 mm avara, jonka sisällä on pienen villarikunaa. ^(kv) Samalta kohdalla löytyi mittausnaula, jonka suolemuat y. m.
5. Toukiksi sulanut pronssiketju ja palanen sulanneesta heluresta punaisen ruskeaa ja valkoista emalja.
6. Saviastian kappaleita ja poltettua lunta noin 1,5 metriä pituisella alalla asempuuroksessa merkitty gilttkuvivakelalla. Joulussa yksi palanen, jonka toisella puolella on kairantuska, Yhtiä poljonelesta esittäm y. m. 7. Polttamaton luo, ^{väännetty} 4 m rautavarras, pronssitonkki y. m. (kv)
11. Savikelmi
12. Sulanut emaljikelmi, musta ja valkoraikainen, josta toiseen sijaan pronssikirukka on sulanut kimmi. Sitten pieni nelikulmainen kehään väännetty ^{litinpaikka} rautakisko (kv) ^{toinen} jonka kärkeä on ollut "päätetty" sekä
13. Spiraalisormus ympyräisestä pronssivartaasta.
14. Pronssinen ketjunjakaja, 4 atm. ptk.; edestäpäin viisijakoinen; takapuolisessa harjassa pitkin näin juoksevassa kannassa on viisi reikää. (kv)
15. Tullessa sulanut pronssitonkki.
16. Avonainen rennassolki ympyräisestä pronssivartaasta; rommet, joista vain toinen on jälillä, ovat liikeiksi laotut ja spiraalisiin hiakkelyt. Rauta (kv) Rautanaulun kantapuoli.
17. Pronssivartan kappale, ehkä rammireunasta; paikkio vinosuunnikas. - Isokantainen rautanaula.

18. Seuraavat esineet löytyivät eri paikoista raunion länsi-
puolelta: 2 pronssikirukkaa, toinen 8 a. 9 mm, ~~toinen~~ toinen 4 mm
avara, 3 pronssitoukkia, 3 kauratonta rautanantaa ^{osaa} ja ^{sta} rautaa
Rautaa pölyttua huntu y. m.

19. Kellaiden emaljikelmien
muokkas ja sulannut samau-
lainen.

20. Palasia luultavasti spiraalihieroisesta rannereunaa-
sta poikkio kolmiomainen (kuu) ; kaikkia satunnalta histinmuotoon tarttuneita ^{toisissa}.

21. Palanen samalaista rannereunasta ^(kuu) , pieni pronssitoukki,
sulannut emaljikelmi, joka näkyy olleen sininen kellähtävillä täp-
pillä, ^{iki} 2 luv.

22. Kaksi kasvintimentä

23, 24. Kaksi ^{hke} tönkiksi kauranteita emaljikelmiä, edellinen
sininen punavalkaisilla tähdillä, jälkimmäinen monivärinen,
saviastianpalasia y. m.

Naisenhauda II. Pölyttömättömästä ruumiista, joka
oli n. 50 cm syvä ja jonka pää oli tässä ja jalat idässä,
oli jätetty ainoastaan osia pääkannasta sekä mädäntyneitä jää-
nöksi raajoista ja vasemmasta käsivarresta. Nöt 25-36
löytyivät ruumiin kohdalle ja olivat niistä nöt 25-29 lähes
10 cm. muita esineitä ylempänä. Nöt 27, 28, 33 ja 35
situaatiiviset keuhkiruuminäytteiltä vaikei paikkaa tarkem-
min ~~kuomattu~~ merkitty. (Haudakalusto oli seuraava:

Ymm. haudaan on joutunut
sellaisia esineitä kuin tu-
lessa puoleksi sulanneet
emaljikelmet N° 28, on
luultavaa että ruumis
on kuopattu ~~ennestään~~
olemassa olevaan pölyttö-
kaluistoon, ja että täy-
temaana osaksi on käy-
tetty viimeksi mainitun
muuttua, jossa pölyttö-
viollakin olleita esineitä
on seurannut mukana.
Haudaan.

25. Rautainen gadankorva (?), jossa vielä on niittävä
osasto (kuu) , näkyvässä (kv)

26. Rautalukko siron tekoo, pituosa 30 mm korkea (sen-
gan kanssa 40 mm.). Kannassa ja kyljessä silmuksat, joita laut-
taavasti alkuaan hisno ketju tahi rihma on yhdistänyt (kv).

27. Ehdä avoin ^{grossinen} rengas ^{piäät} , spiraaluu kierretyt
päitä Poikkio ympyräinon. (kv)

28. Kaksi emaljikelmiä, toinen sininen ~~sininen~~, toi-
nen keltainen, molemmat monivärisillä tähdillä varustetut ja
tulella puoleksi sulaneet. (kv)

29. Rautavestien terä, 103 mm pitkä (kv 2)

30. Pronssista ^{kaasta} kaularengas / ^{kaasta} katkaista kolme ^{kappaleita jotta} ja kem-
moisina ^{olivat} asetilla ^(luonnollisuu ademaagissa) ruumiin kaulan kohdalle. Renkaat molem-
mat päät puuttuvat. Kahdessa ^(kuu a. j. b) kappaleissa on toisen ^(kv c) päään poik-
kio vinonelin, toisen ^{muotoinen} päään ympyräinon, kolmas ^(kv c) kappale
on ympyräinon varras. Renkaan harjavissa osissa on kaksi

nähtävintä sivua koristettu isketyillä yksipisteisillä kolmioidi-
kaaleilla. (kv d) ^{suora} ja niiden välisellä viivalla kahden puolen
harjaa. ^{suora} Epätietoista on, onko tämä rengas ollut edellämain-
kimmittävänä, nänkin kaularengas, Finshi Museum VII, 1900 siv.
18 kuva 3, oleva nappi ja silmus osoittavat, tahi takaa solmittava
nänkin Halikon Mustamäestä löydetty renkaat, Vöy. Ailert.
Taulu 52, kuvat 10, 12 (?) ja 13.

- 31. Tulurauta, ^{suora} ~~latokäiteen~~ ^{mutoinen} renkaan kaltainen, josta tainu-
pää on katkennut pois (kv h.)
- 32. Pronssinen ketjunpännälin esittävä kaksi eri tahoille
katsottava eläinpiästä; alareunassa viisi reikää. Koristettu iske-
tyillä kolmioidi-veillä (kv g.)
- 33. Neljä aviastienkappaleita, joista kaksi koristamaton-
ta reunapalasta (kv m.).
- 34. Pääkouluuta ja kappale pääriimusta.
- 35. Kaurallinen poltettu luuta
- 36. Ympyräinen kupurasolki, jonkarintakoristuk-
sena on neljän nauhamaisen eläimen täydellisesti rauppu-
tunut kuosi ja josta nousee 12 paksua nastaa. Paljin
hävinnyt. (kv f.)

Munalla raunioita pohjoisosasta löytyi:

- 37. Koristamaton aviastienkappale; (kv j.)
- ~~38.~~ Pronssinen rengas liittävä vartaasta, koristettu
osa luukammasta (kv k.) jonka eri puolet ovat erinäköi-
siä (kv l.); poltettu luuta ja hiltä.
- 38. Neljä ^{erivärisistä} aviastienkappaleita, joista kolme grakkuspesä,
^{yksi} koristamaton reunapala (kv n.); kaurallinen
poltettu luuta y. m.
- 39. Rautainen niittausnaula. ? ^{niittausnaula} 21. 35 mm pit.
- 40. Poltettu luukappale.
- 41. Emaljihelmiä, tulussa olleita, nim. yksi keltainen
sekä keltainen ja punainen yhteensulansina, molemmat teh-
tönsä koristettuja.
- 42. Hiukan poltettuja luuta.
- 43. Niittausnaulan ^{puolikka} ja tavallisen naulan y. m.
- 44. Pronssinen spiraalirengas ympyräisestä tai hiukan
liittävä vartaasta, 15 mm avara ulkopuolelta mitattuna (kv o.)
~~Kolme kappaletta~~

45. Pronssinen laatta miekan väistimestä, keskellä soikea reikä ja kummassakin päässä nastauriikka (kv)

46. Nüittäusnaulan puolikas.

47a. Pronssilangalla päällystetty pitkä nivelrauta
Käynn piltä nivel raudasta (kv)

47b. ^(Pronssinen) Palanen luultavasti rengasoljesta poikkea kolmi-
mainen, nüittäusnauloja ja saviastian kappaleita nähtä-
västi kahdesta eri astiasta. yks: ^{30 mm} 30 mm kv

48, 49 Helmi, ^{30 mm} nüittäusnaula ^{30 mm} 30 mm kv, ^{30 mm} 30 mm kv, ^{30 mm} 30 mm kv

52. Hopearahan puolisko, hiemat molemmilta puolilta
kuluneet melkein näkymättömiksi (kv)

53. Sulanut sininen ja punainen emaljihelmi, sulanut
pronssitonkki, pronssinen apiraaliringas 7-9 mm avara; yks:
Kierras toisesta kieruksesta 6 mm avara ja aivan pieni saman-
lainen, 6 mm ptk ja 3 mm avara. (kv)

54. Noin 1 metrin pituisella alalla hajallaan: kaksi saviastian
kappaleita, muodottomaksi kuluneet helmi; pronssi rengas ympy-
räisestä vartasta y. m.

55. Hajallaan olivat: saviastian koristamaton reunapala, (kv)
kaksinkertoin väännetty rautakisko; rautanaula hevosenkengästä (?) ^{nyk. y. m. k. a. m. m.} ^{nyk. y. m. k. a. m. m.}
ja poltettu loppupala

56. Litteä pronssihela (vyöstä?), jonka toisella puolella nä-
kyy ristikon muotoon sommiteltuja viivoja, toisella puolella
ovat pellinpäät solmitut yhteen niinkuin kuva näyttää
Vrt. n° 73.

57. Rannerenkaan puolisko, väännetty kappyrään, tehty
pronssilevystä, joka renkaan päästä on 2 cm leveä, mutta keski-
si taittumakohdasta ainoastaan 6 mm leveä. Renkaan ylässä
kaksi poikkipuolta levcänlaista nurasta sekä viivoja, muus-
sa pinnassa ristikon tapaan asetettuja kalloisviivoja (kv).

58. Pronssinen yönkatasila, takapuolella kolme nastaa,
samanlainen kuin n° 59 ko: 31 (kv)

59. Keltainen emaljihelmi, jossa on kaksi viivariistä täplää
(kv)

60. Spiraalilaataksi kääntetty ^{ympyräinen} pronssiavara ketjinkannatti-
mesta (kv)

61. Veikenteleä johon ruumiin poltossa on tarttunut sulanutta
pronssia. (kv); 92 mm ptk.

62. Oljakkain 3 metrin pituisella ja 25-50 sm. leveydellä
~~ja~~ kaistalella olivat seuraavat: puolikas pronssista
vyösolkista (kv 1), palasia sormuksesta, ketjuista ja kierrekaista
mittausnaula ja ~~osa~~ niiden kantoja, katehennut ^{raudan} ~~hitin~~ haka, tonkiksi
kulanutta pronssia ja hopeaa, 2 saviastianpalasta, tainen reu-
nasta (kv)

(kv 1)
(kv 2)
(kv 3)
(kv 4)
(kv 5)
(kv 6)
(kv 7)
(kv 8)
(kv 9)
(kv 10)
(kv 11)
(kv 12)
(kv 13)
(kv 14)
(kv 15)
(kv 16)
(kv 17)
(kv 18)
(kv 19)
(kv 20)
(kv 21)
(kv 22)
(kv 23)
(kv 24)
(kv 25)
(kv 26)
(kv 27)
(kv 28)
(kv 29)
(kv 30)
(kv 31)
(kv 32)
(kv 33)
(kv 34)
(kv 35)
(kv 36)
(kv 37)
(kv 38)
(kv 39)
(kv 40)
(kv 41)
(kv 42)
(kv 43)
(kv 44)
(kv 45)
(kv 46)
(kv 47)
(kv 48)
(kv 49)
(kv 50)
(kv 51)
(kv 52)
(kv 53)
(kv 54)
(kv 55)
(kv 56)
(kv 57)
(kv 58)
(kv 59)
(kv 60)
(kv 61)
(kv 62)
(kv 63)
(kv 64)
(kv 65)
(kv 66)
(kv 67)
(kv 68)
(kv 69)
(kv 70)
(kv 71)
(kv 72)
(kv 73)
(kv 74)
(kv 75)
(kv 76)
(kv 77)
(kv 78)
(kv 79)
(kv 80)
(kv 81)
(kv 82)
(kv 83)
(kv 84)
(kv 85)
(kv 86)
(kv 87)
(kv 88)
(kv 89)
(kv 90)
(kv 91)
(kv 92)
(kv 93)
(kv 94)
(kv 95)
(kv 96)
(kv 97)
(kv 98)
(kv 99)
(kv 100)

63. Palanen sutanusta pronssista rannerenkaasta, ket-
jun renkaita ja ^{vääntöyksi} rautakisko, (hitin haka?).

64. Mittausnaula 4,5 mm ptk. Tainen kanta.

65. Pronssi kierrekaista kokoonneulottu tähti, vaillinaisen
(kv) Vat Hj Appelyren-kivale Suomalaisia pakujia kl. VII^{kv} 2;
reunakappale vaipasta (?) nim. pronssirenkailla pallistettu viha-
vaatteen huppio, verrattava samantyyppiseen m.t. kl. IV k. 1, kaksi
pronssikierukkaa litteästä vastaasta ja (5 mm avarat), ja pientä ohut-
lankaitta samantyyppisiä (3 mm. avarat) (kv); val-
kainen emalijohsi, jossa on kaksi punaista täplää keskellä
musta tähti (kv); pronssitoukkaa, mittausnaulan
päitä, palanen ^{potittua} ihmisen ja leuhaluuta hammaskuoppineen.

66. Pronssinen vyösolkki johon on kiinnitetty hih-
nan päätchela skandinaavilaismallinen hihnan päätchela.
(kv)

67. Pronssikalvolla päällystetty (?) paino eli punnus,
suurin laajuus 15 mm ristunsi, vahvuus 12-13 mm (kv)

68. ^{osa} Spiraalisormusta ympäräisestä pronssivastaasta
(kv) ja pieni kuitus rannerenkaasta tullessa ir-
tautunut pronssipala (kv)

69. ^{tonkiksi} Sutanut pronssiketju.

70. Pieni 3 mm avara pronssikierukka y.m.

71. 72. Lasipalasia (uuden aikaisia)

73. Pronssinen vyönkela, litteä samantyyppinen kuin ala-
numero 56 tässä ylempänä, vaikka cheämpu ja korostamaton,
päitten kiittämistapa samantyyppinen (kv)

74. Saviastiankappale

75. Pronssitoukka.

76. Pronssikierukka 15,6 mm avara, paksum-
laista pronssilankaa sekä ihmisen hampaas.

77. Kuolainpuolisko raudasta jossa suunpieliväula
on käyrä (kuva)

lohikäärmeen kiemurain ja (muiden kuva.)
 kuin eläinten jalat Upplantilaisissa hautakivissä 1000-luvulta,
 joista kuvat a-c esittävät muutamia näytteitä. Kuvissa a, b
 näkyvät "takavarpaat" ovat kuitenkin suomalaisia minkoissamme
 merkityt ainoastan kehällä rimakkaisella kepeällä harjalla
 kuva d.

Toimen Rusista lainattu puine on se
 vetosolmu, joka yhdistää tuon A-kuvion
 haarat; kuvassa a sen peräsilmus on käämätty ylöspäin,
 minkoissa taas alaspäin.

Kun A-kuvion haarat ovat pujottautuneet solmun
 silmukkien läpi ja ylempänä yhtyneet, taipuvat ne kaa-
 rissa ulos ja alaspäin päättyen kaksilinskaiseen akantus-
 lehteen, jonka ensimmäisen linska käyristyy sisällepäin
 ja toinen pitempi lenkoilevana riippuu alas. ^{aj. sommittelu}
 päättyy ylhäällä eli nauhaa vasten suippokaaren ^{tahi aokion} ~~muotoiseen~~
 kuvioon, joka ^{ei} mahdollisesti ^{alkaen} on tarkoitettu ~~vetosol-~~
 muun. Kahraa kuristavaa nauhaa yläpuolelle on samantyyppinen
 kuvio, vaikka edellistä pienempi ja epäselvempi.

Mainittu lehtimuodostus kuuluu toiseen näissä kah-
 voissa tavattavaan tyyppiin tahi aikeryhmään. Sekä ponneu
 alustassa että väistimessä löytyy näet myöskin akantusleh-
 distä haadittuja sommitteluja. Ponneu alustaa koristaa aalto-
 maisesti liukertava käymös, josta juoksele ja toiselle vuorot-
 tain eskaare kaksilinskinen akantuslehti. Lehtien ensimmäi-
 nen linska on tavallisuuden mukaan sisäänkäänitty, mutta toi-
 nen, pitkä linska kääntyy taaksepäin ja muodostaa mutkan leh-
 den kylkeen (kuvissa alle tai päälle).

Samantyyppisen lehtimuodostuksen näemme Kumpaisenkien
 miikan väistimessäkin. Sen keskikohdalla on näet seuraavan-
 lainen sommittelu. Neliskulmaisen (suorakiteen muotoisen) ala-
 on väliorella pitkinpäin jaettee kahta. Jalkajasta lähtee kaksi
 akantuslehteä ylöspäin ja ovat siten asetettuna että varsin kes-
 kikohta yhtyy, mutta itse lehdet linskoineen kääntyvät eri
 tahoille (kuvassa oikealle ja vasemmalle) niinikään kasvaa väli-
 orresta alaspäin kaksi samantyyppistä lehteä. Lehdet, joiden mas-
 dot ovat selvään tunnettavat ainoastaan Kavalan (Palmajärven)

miekassa, ovat kolmiulokaiset: ensimmäinen linske ^{on} kääntynyt si-
sälle sään kääritty, toinen aivan lyhyt ja kolmas pitkä ja kaksin-
kerroin kääntynyt, niinkuin miekan ponsienkin lehdissä. Lehtien
välissä on tyhjän paikkan täyttäjänä kolmiulokainen pini-pakka.

Samoin nähdään ^{oikealla} ja vasemmalla puolella, lehtien ja väli-
orren välisellä osalla kussakin yksi päärynän muotoinen kahmu,
jotka näkään rivat muuta ole kuin tyhjen paikkojen täyhteitä.

Kaukolan miekassa koko tämä lehtisommitelu on niin rapen-
tunut ja huonosti kehitynyt että sitä ainoastaan edellisen miekan
koristeluun avulla voipi samantapaisesti katittaa.

Sen nauhasilmikön, joka Kalvolan miekassa nähdään
kahvan keskellä, lienee oikeastaan myöskin pidettävä tässä
kasvi-aiheittain myöhäisromaanin kehitysmuotona, niinkuin
kirjoitukseksi "Romansk ornamenter" olen lähemmin kehittä-
nyt.

Färdt. Museum 1910, siv.
87-90.

Kolmatta tyylilajia näemme väistimen kummassakin
päässä ja miekan ponsien korkeassa keskimmäisessä osassa.

Tämä tyylilaji, jos sitä samantapaisesti voipi sanoa, on muu-
alta maailmalta pitte Suomesta täydellisesti tuntematon.
Luokaamme hiukan tarkempi silmäys sen luonteeseen.

Tässäkin on midän aluksi seurattava stupéissa Pah-
nainmäen miekan koristuksia. Jos aikoo kertomastamme
skintulehdille täytetyistä keskialasta siirrymme väistimen
jompakumpaan päätä kohden, näemme jonkun erimuotoi-
sia varsia symmetrisesti ja parittain järjestettyinä pitkin
väistintä, sen keskusviivan kahden puolen. Ensimmäisessä
parissa kumpainurkin varsi, jonka keskellä on "silmiä" eli kes-
kipisteinen kehä, ulkoreunassa haaraantuu kahtia. Toista
paria muodostaa käyrät häränservien näköiset kaiverot,
joiden lähtökohdalla eli välissä on yksi mainittuainen silmä.
Kolmansista varista taas kumpikin päättyy silmään.
Sitte seuraavat parit, jotka lähenevät väistimen päätä,
ovat muodoiltaan epämieluisempia. Huomattavaa kuitenkin
on että Kellomäen miekassa on useampia silmällisiä
varsia kuin toisessa. Molemmissa miekoissa on kuitenkin
kolme ensimmäistä paria helpoimmin tunnettavaksi kummas-

Tuosta lauseesta...

sekäin pääasiassa yhtäläiset.

Nämä kolme kuvioparia ne ovat, jotka nimenkin keskiosaan on ^{nyt} sijoitettu ja nekin ovat Pohjanmaahan mie- kassa selvemmät ja paremmin tehdyt kuin toiset. En- simäinen eli alin pari (kuva) on se josta varren päät ha- raantuu, mutta silmän osasta on sinä pieni kahmu. Kolmannen miekassa ovat nämät varret miltei tuntematto- miksi jilalut. Muut kaksi varsiparia ovat malemmissa pronssifa joksikin saunalaisten.

Jos nyt kysymme, mistä tämä omittainen kuvioitus- laji on peräisin, huomaamme heti ettei sillä ole mitään teko- mistä 1000-luvun skandinaavilaisen eläinornamenttikän- tansa kaatikka 1100-luvun akantusaikojen kanssa ja on sen synty siis etsittävä muualta. Se ei olekaan aivan vaikeasti löydettävissä. Meitä on näet etupäässä Kar- jalaisista, sekä Tuuskalan kalmistoa (Mikkeliä) ja muu- allakin Suomesta tavatuista 1100-luvun kaudoista pronss- isia soikeita kupurasakia, joiden grimmoissa näemme Läti samaa kuvioitusta. Tarkoitin niitä soikia, joita edustaa kuva ja joiden koristelu alkuun nähtävästi on tarkoittanut levällään makaavan eläimen esittä- mistä, (Näiden historia on puuttuvien prototyyppien vuok- si vielä selvittämättä), mutta varmaan voi kuitenkin

Y eläimen, joka on selkeä- puolelta kuvattu, kääret hajallaan ruumiin kum- mallakin puolella.

1) Vit. 47: Appeldy. Livalo, Kansallisuusmääräyksistä muis- taistieteestä, Suomen Museo 1915, siv. 11, 12.

pitää että soljissa esiintyvät parittaiset varret ja silmät oikeustaan tarkoittavat eläimen sääriä ja silmiä, vaikka niitä jäljenteijät eläinten tyyppitellessäⁱⁿ ovat monistaneet ja lisääneet semmoisiinkin paikkoihin, joissa niitä alkuun ei ollut.

Jos jätämme laskusta pois soljon toisen (kuussa ala-) pää kuviot ja eläimen pääosien välisiä hoikempia ja pie- nempää jäseniä, kohtaa meitä tässäkin ensin pari kalpi- haaraista varsta (takajalat?), joiden kummaankin keskellä on "silma" (takapolvi?); sitten sarvenmuotoiset ^{varret} ~~jäsenet~~, (etujalat?)

joitten välillä on "silmiä" ja vihdoinkin kolmas "silmiin" päättävä
 varsi (silmiä?). Jos soljen kuippaan ylipäähen ah-
 datuista epämääräisiä varsi ja kiltuiparia seura ja ver-
 läke mitä väistinten päissä oleviin kuvioihin, huomaa että
 väimeksi mainitutkin helposti voipi johtaa edellisistä. Myös
 kin "sarvien" juurelta, mickan juurelta, Ompa semmoisiksi
 osakohtia kuin sarvien juurelta pitkin ja joikimpään vedetyt
 vuvot, joilla minikään on vastineensa soljen sarvenmuotoi-
 sissa "stujaloissa".

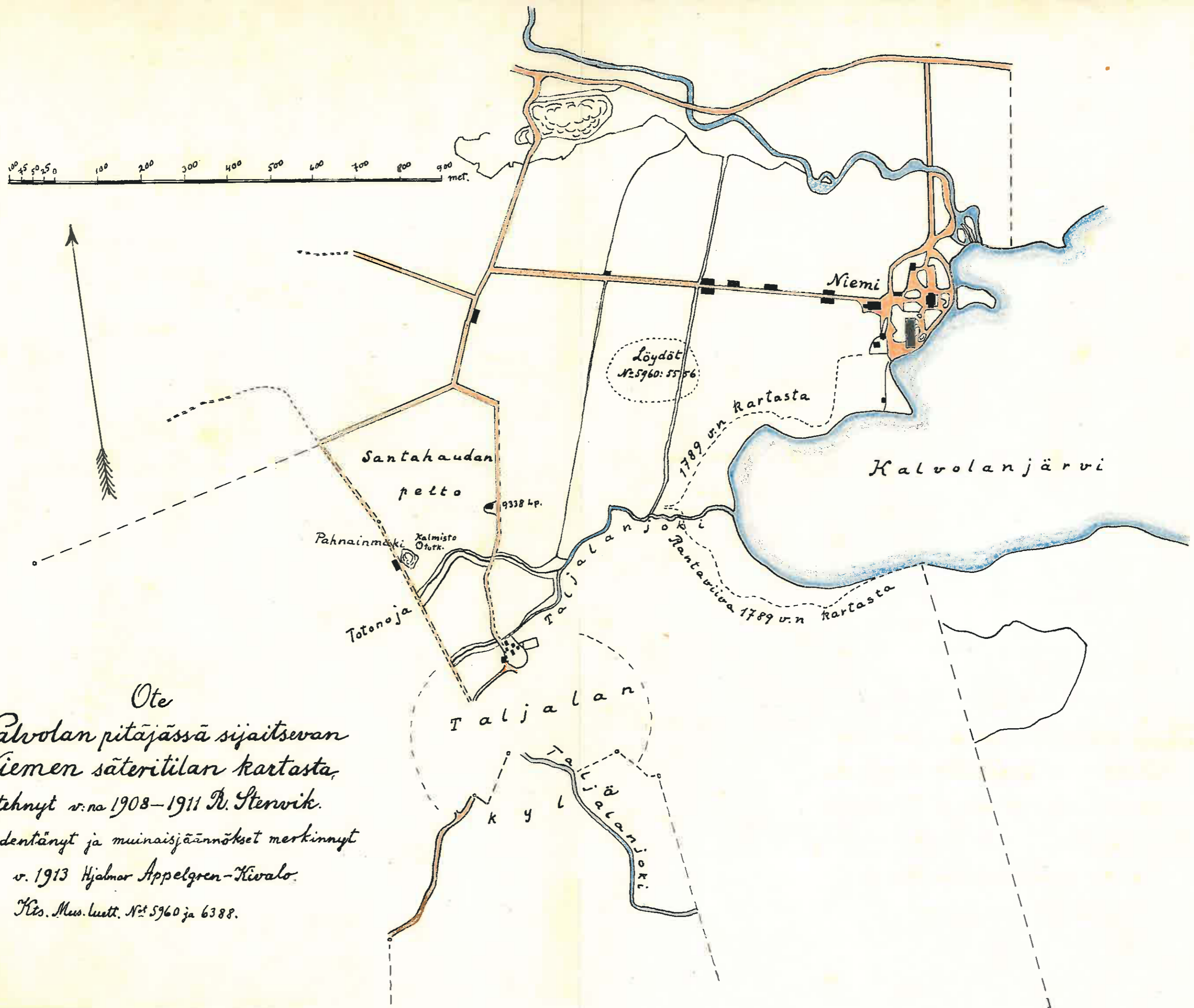
Toisin paikoin näkee pieniä tahallisia muutoksia ja
 lisäyksiäkin. Niinpä Pahnainmäen mickan juurelta "sarvien"
 välinen ympyrä ei ole keskipisteisellä kehällä, vaan kohoavalla,
 ristikkä käytetty ja koko sen ryhmän alle on sekä tyhjiä pai-
 kan käyttämiseksi että suunnitellun populaarista päättämis-
 tön varten, alimpiin varsien välin lisätty pitkinpään nurjalle
 kieleke.

Näin ollen on selvä että meillä noissa ^{kuvi/} ~~mickoissa~~ on
 edessämme ^{ornamentti} ~~kuvi~~ ^{tyyppi} ~~tyyppi~~, joka juurelta soljista on siir-
 retty eli mukailtu mickan kahvoihin ja että väimeksi mainit-
 tujen muotojen käsitteettömät koukerot siis ovat pidettävät
 väimeksinä rappiollisina jäykkyyksinä levittää mokaava-
 ta eläimellä, jonka jäsentäjät osaksi ovat jilanneet, osaksi
 pienillä lisäyksillä muuttaneet sekä leventäneet tahi kaven-
 taneet ^{pidettävät tai lyhentä-} ~~met~~ ^{met} taina sen mukaan, miten koristettava ala kulloinkin
 vaatii.

Pääasiallisin eroitus näiden kahden mickankahvan
 välillä on se että "Kokomäen mickassa hyvin runsaasti mää-
 rässä on käytetty köyryksiä, lehtien ja varsien sekä kehys-
 puitteiden joikittain vävaamista, jotta ne ovat saaneet melkein
 puoletta köyden ulkonäön. Tämän muuttelun kautta ovat
 esim. akantuslehdet väistimen keskiosassa tulleet siihen
 määrän rikkilikatuiksi että ne kokonaan ovat menettäneet
 varsinaisen lehtimuotonsa. Pahnainmäen mickassa nä-
 kyy ainoastaan käden sijassa vähän jälkeä tällaisesta joik-
 kiurteuksesta.

Olimmekaan ovat nämät miehet siksi yhtäläisiä että
mitä löytyy pitää jotenkin samanaikuisinakin. Kuitenkin näyttää
Kokomäen miekassa ilmenevä huonompi tekotapa vaittaavan
vähän myöhempään aikaan.

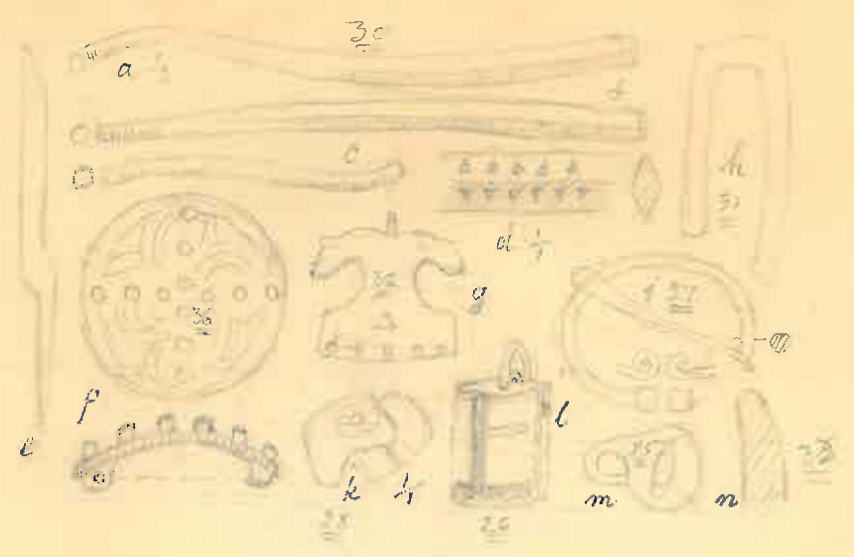
100 45 50 25 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 met.

Ote
Kalvolan pitäjässä sijaitsevan
Niemen säteritilan kartasta,
tehnyt v. no 1908-1911 B. Sterwik.
Täydentänyt ja muinaisjäännökset merkinnyt
v. 1913 Hjalmar Appelgren-Kivalo.
Kts. Mus. luett. N:5960 ja 6388.

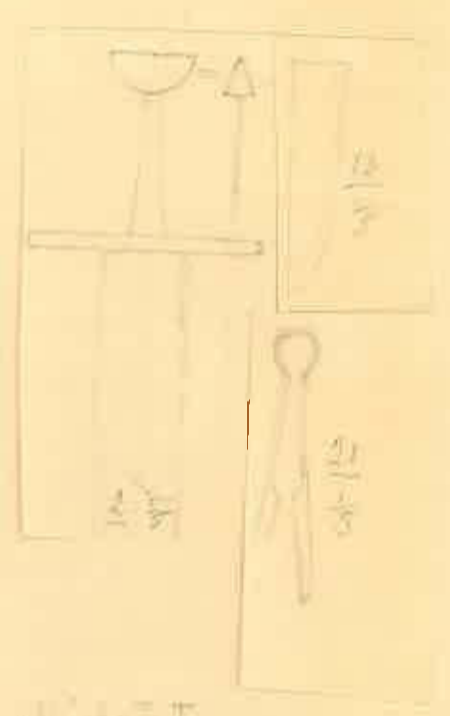
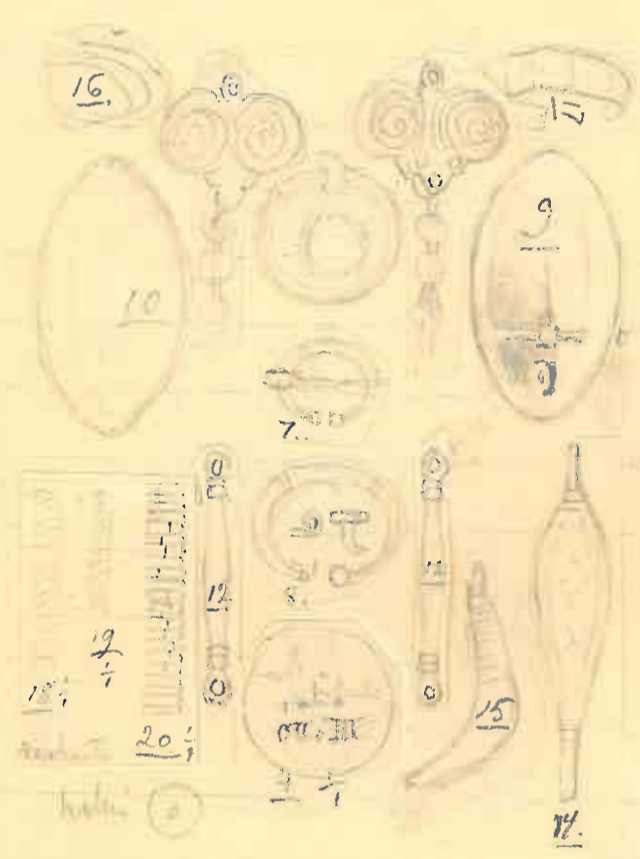

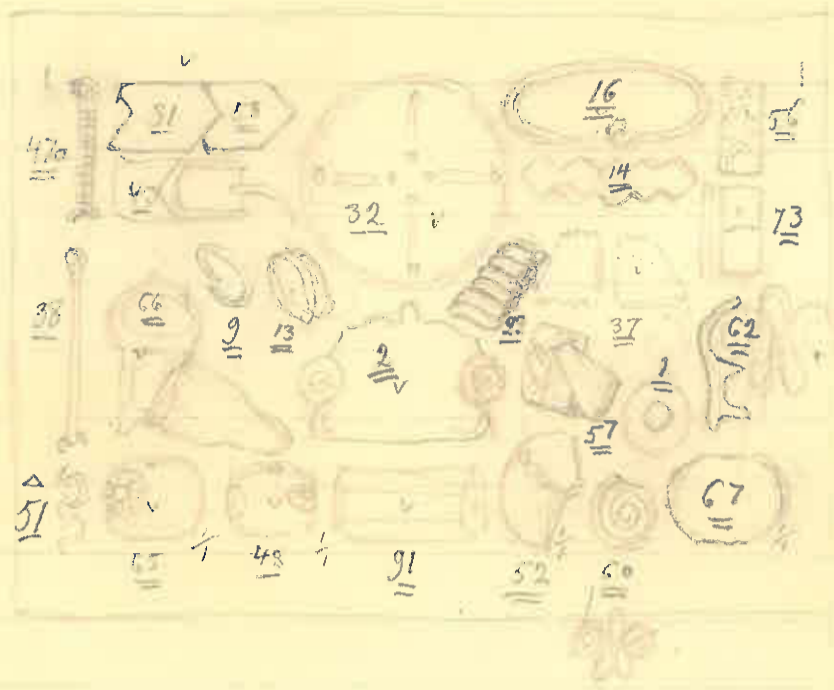
kuoliola (Niemi)

Kuoliola II [1925, 25-36]
1/2 suuruis pöytä d, k. 1/2

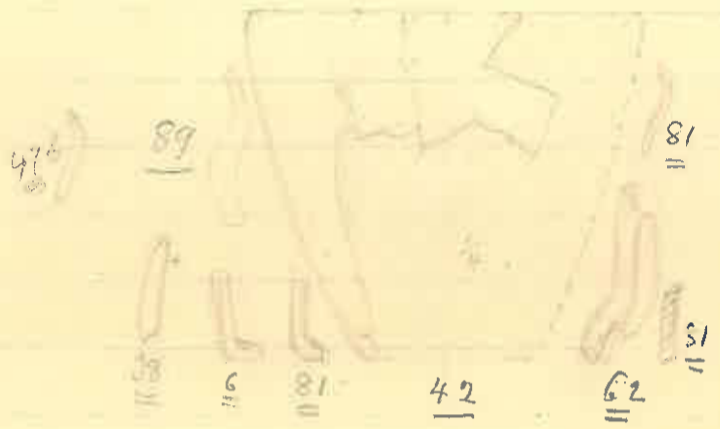

Kuoliola I

Kuoliola I, nro 1-21
1/2 suuruis pöytä 1/2, 18-20

... 19, 37 (longitudinal)

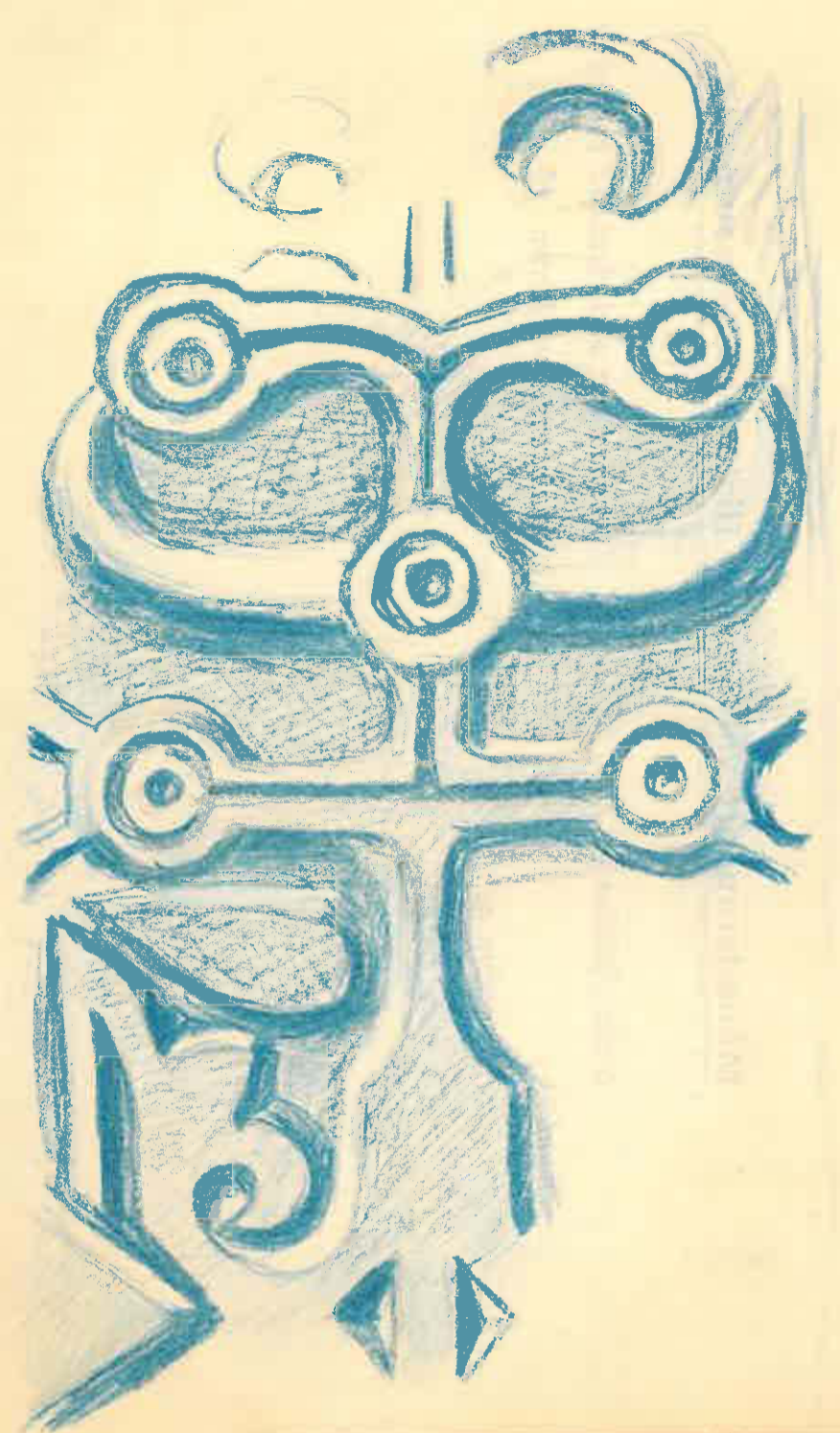

18, 52, 62, 70, 76, 78

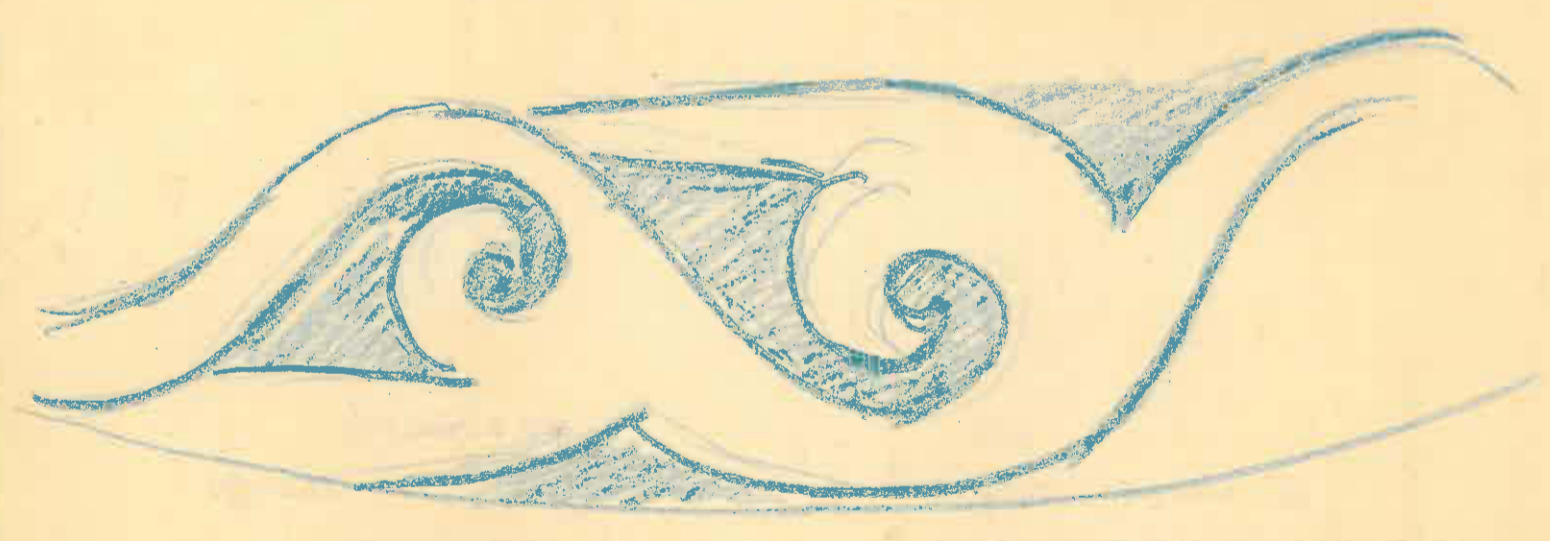
Kalvolan miinan väestämistä

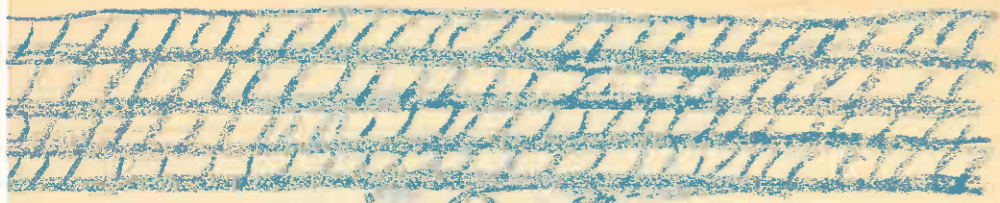

Kalvolan miinan kalensijasta

Kalvolan miinan pöytämalusta

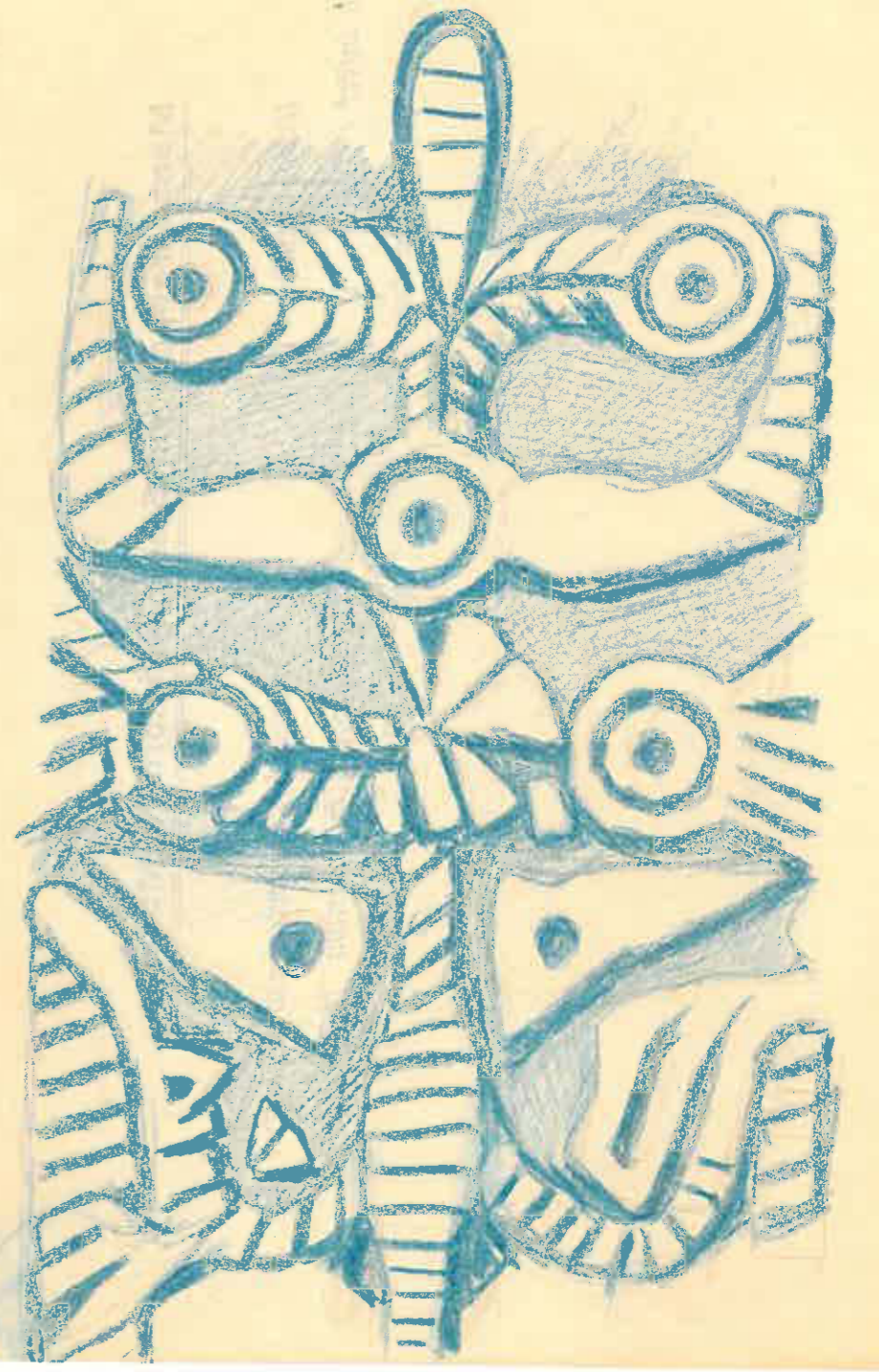

Kankolan mi-
kan käden-
sijasta.

Kalvokan miikan
väistimettä.

Kalvokan miikan väistimettä.

5960: 1-70

6388: 1-101

Raunio
Pahnamäen vieressä
Lantakaudan pellossa
Niemen kartanon maalla
Kalvolassa.

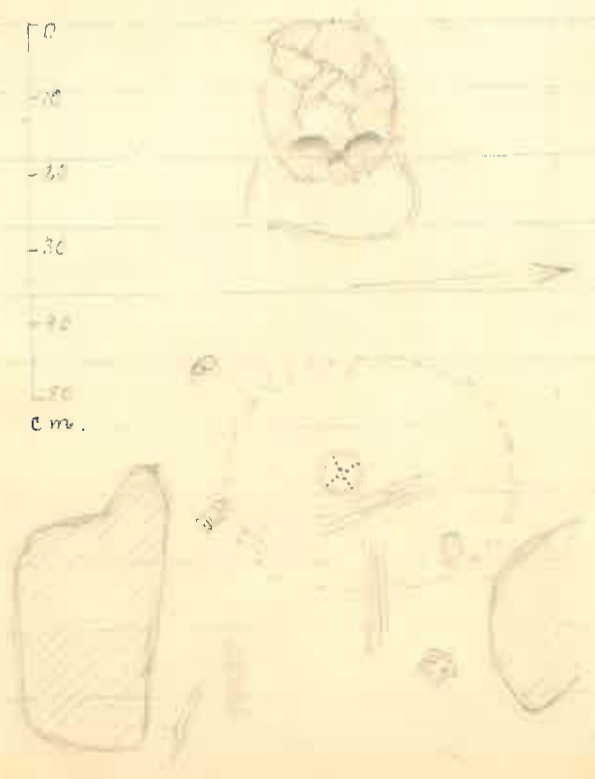
$69 \frac{1}{2} + 1 \frac{1}{2} = 71$
 $40 \frac{1}{2} = 40.5$
 $40 \frac{1}{8}$

Palaeozoic
 Stage I

Palaeozoic
 Stage II

cm.